

Душан Миловановић

ПРЕДАЧКИ ЧУВАР ВАТРЕ *

(Миле Медић: *Пушовање у Никеју*, „Источник”,
Београд–Торонто, 2014)

Поштовани аутору, господо и даме...

Било је то почетком последње деценије претходнога века. Јануарско вече уз РТС; Светосавска академија, Сава центар, пренос; још једно изненађење нама, променама несвиклима „које ће нас одвести...” касније ће се видети и како, и пошто, и где. Дакле, прво беседа, па Влада Микић и распевани Колибри, први пут јавно изводе *Оче наши*; потресно и лепо! Затим примерени текстови, одломци из житија, историјски осврти, поезија.

И одједном, као с неба; говори Гојко Шантић – неки, божанствени текст, мени сасвим непознат: „Чувајте, чедо моје мило, језик као земљу... и – Не узимајте туђу ријеч у уста... јер – Народ који изгуби своје ријечи престаје бити народ...”; и тече текст, и подстичем памћење, и не могу да се саберем; и радује ме што чујем; и љут што не знам ово штиво... и још – шта је ово, где је записано, како сам смео да пропустим???

Нисам спавао те ноћи, пребирао, претурао по књигама, пробао да дознам. А ујутру зором био сам на вратима Патријаршије, питам тражим и даље, и ништа. Цео тај дан и многи после нису донели одговор одакле је овај, тада за мене потпуни апокриф. Прошло је неколико година затим, и једног летњег преподнева поглед се заустави на уличном сталку пред књижаром Геце Кона и црвеној књизи са портретом Светога Симеона Мироточивог; узимам књигу, отварам насумично и баш на *Завјештању језика*, на ономе што сам дуго тражио. После је све било лакше; корак по корак дошао сам и до овога, до аутора тога, и других девет *Завјештања*. И радовао се, и туговао што су моји Срби, концентрацији често неуподобљени, ове стихове дивне – приписивали често оцу нашем Стефану Немањи. Онда сам упознао и Милета помилованог, који је, свакако, низ Реку Времена нисходио и уподобио се заиста, заиста вам кажем – директног контакта са Светим. Или једноставније, чини се, да је већ времешни монах Симеон, мудрости препун – Милету директно *Завјештања* у перо

* Ријеч на промоцији у Клубу књижевника у Београду

говорио. Да нас подсети, да нам праг пажње подигне, опомене нас, упозори, поучи... да врати наду, расветли тмину вековну, да нам укаже на правац, једини могућ, на коме ће се Србљи спасти једино поштујући и разумевајући Род свој и љубећи Господа Свога. И како су Свети Сава и отац његов Симеон Свети расветлили Србима пут у векове будуће, тако је и Србију, многим скрбима опхрвану, Милетова поезија обасјала у времена ружна, препуна тмуше и неподштине сваковрсне.

За овим сам читао његове есеје и расправе за очување језика нашег и ћирилице драгоцене и именоване народа његовог; а затим је стигло и дело *Многаја Љеџа* у коме су „Завјештања” окосница и упретник ове повести о Светом Симеону и Сави.

Вероватно се многи чудом чуде, у најмању руку – другачијем народу српском. Ми овдашњи, на многе зачудне ствари свикли, најчешће и не примећујемо шта се око нас збива. Сад, нашло би се повише оправдања и многог разлога за заборав, неоднос, нечињење... Те ратови не мимоилазе ниједну генерацију, од памтивека, те не иде нам наруку ово, те нешто друго, може бити да су и други криви... али заиста је ружно и тужно да Срби, до данас, немају (сем Вуковог) никакав примерени речник, или рјечник – језика свога. О алатима неопходним, правопису исправном, каталозима драгоценим, лексиконима, енциклопедијама... историји из којих би се одстранили фалсификати, прећуткивања и на заслужени пиједестал воздигли сви значајни догађаји, ситуације, људи...

Како у свему, тако и у случају највећих очева и синова народу Српском, у случају односа – неодноса према Светоме Сави и Светом Симеону. Непознавање и неразумевашће, неутемељено знање о њиховом значају по Род наш; а такав однос – неоднос мути свест и магли поглед у будућност свима који се Србима пишу. На пример, осам векова смо чекали на примерено књижевно дело о њима (после Доментијана, Теодосија, Саве и Стефана) и онда, о осамстогодишњици Хиландара појавила су се чак два, једно од њих је поменуто господина Медића. Пардон, и једно драмско, недело, у сваком погледу. Народи који о себи мисле и о будућности потомака – готово у свакој генерацији подмлатку освежавају памћење, делима новим, о прецима знаменитим. Код нас, то је сасвим другачије; понекад, у каква времена романтичарска, возбуди се памћење и никну дела каква и на ове теме; нека боље и да нису ницала.

У зла времена, каквима и ово наше треба приписати, различне биљке ничу; понајчешће коровљиве; али зна на свијет да искрсне и каква племенита, миомирисна, и људскоме срцу и погледу мила. И тако, готово ниоткуда међу нас стече се дело *Пушовање у Никеју* Миле Медића. Дело као дар, као благослов, као причасни прилог срцима нашим озебљима, погледу замућену и душама унијину склоном. Дело слојевито, накрцано обиљем лепоте и доброте, милоте, врлинама и милодарима; али и дело, на чијем другом тасу кишти опачина, злост и гадост у другом лику двогу-

бости људске. И плету се, преду и распредају, ткају и парају многолике особине људи ондашњих, са почетка 13. века; патријарси и папе, митрополити, архиепископи, епископи, цареви, царице, краљице и принцезе, жупан један, слепи и зли дужд Енрико Даноло, један звездочатац, па капетан Стеле Марис, српска стража, једна добрунска лепотица, читаво племе Влчића, а као неопходни украс, драгоцени – занесењак, витез од Ла Манче...; и наравно, отац наш Сава, на судбинском – иницијалном путовању; народа свога ради.

Јер то путовање, одлазак у Никеју и дарови оданде донесени савим су одредили будућност Србљем; до дана данашњег. Оданде донесене архиепископска митра и круна царска – заувек су запечатиле усуд његовог народа, подигле необорими Србски зид и сачувале га у матици изворнога правоверног Православља. Нека је во вјеки!

Путовање у Никеју јесте и литерарна шторија и путни роман, али и иницијал бескрајне приче српског усуда. Јер, тамо где престаје ова књига – почиње историјско, искушеничко и страдално путовање овог народа; које ће тек неко морати да описује; за почетак, бар – Друго Савино путовање у Свету Земљу; задатак који ће можда већ опослити овај човек!

Врлине, ове драгоцене књиге пред нама, дуго ће и детаљно разматрати многи томе занату вични; о лепоти језика говориће језикословци, о поетским бравурама – теоретичари и историчари поезије; а као историчар истаћи ћу само неке. Невероватно је да, на тако једноставан и свима разумљив начин, један писац размрси и пред свијет изнесе многоструко уплетено и компликовано ткиво историје ондашње. Да правилно одреди позиције личностима, уочи њихов прилог догађајима, да их рангира и испуни соковима животнима, да пред нас излазе као истинити сведоци времена оних. Тако шта, до дана данашњег, није учинио нити један историчар. Јасноћа којом је Миле Медић размрсио ово компликовано историјско клупко заслужује место у историјским читанкама свих узраста деце наше. И још нешто. За мене, централне личности јесу наравно Архимандрит Сава и Јевдокија (Дока), кћи цара Алексија и прва супруга Немањиног наследника великог жупана Стефана. У романескној разиграности и дорађености њеног, у много делова нама непознатог лика, Миле Медић је подигао споменик племенитој Гркињи, која је Србији даривала три сина, од њих двојицу будућих краљева.

У свему, присуствујемо звезданом тренутку српске књижевности; ових дана је успостављен неопходни мост са Великим Претком. Вилинска прашина која сипа вечерас из ове књиге и њених стихова по нама грешнима – раскравиће многа срца окамењена и по странпутицама приметним. Поново, међу нама је предачки чувар Ватре; па грејте се, окусите и насладите се свим добротама и лепотама којима нас нештедимце обасипа. И, подај Господе да свима нама, а пре свих племенитом творцу дела овог – све то буде и на здравље и на спасеније. У векове!